

A lepkeszárnyak.*)

— Az egyenlőségi eszme biológiájához. —

A szegény ember el se hiszi, hogy az Isten teremtette így a világot, hogy szegény ember is legyen, meg gazdag is. És jeles földinknek ama mondása, hogy „minek is van pénz a világon, vagy ha van, miért nincs?” — csak rövidre fogott kvintesszenciája egy egész hosszú bölcselkedésnek. Nem régiben, alig múlt száz esztendeje, gyökeresen belé is nyúlt az ember abba a furcsa rendbe, hogy gazdagok is vannak, meg szegények. Dr. Guillotin adta kezébe az *ultima ratio*-t és élt is vele, ahogy tőle tellett. De hiába! Ma meg mint valami ideál lebeg az államregények délibábjain az Egyenlőség, az egyenlőség bölcsesége szerint való megszüntetése a legörökebb emberi ellentéteknek. Az a bölcsesség! Milyen hamar elfelejti az ember, hogy csak egy bölcsesség van a világon: a teremtés bölcsesége. Igaz, hogy ez a bölcsesség, az Ő bölcsesége, a korunk nagy talánya, problémája.

De néha oly csodálatos, egyszerű képet ölt ez a bölcsesség.

Például egy lepkeszárnyon.

Úgy-e, ha színes játékát látod a pillangószárnyon rajzolt alakoknak, vonalaknak, görbéknek, foltoknak, szemeknek, a természetnek csak szeszélyes játékát véled látni. Nem is gondolnád,

*) E cikk szerzőnek *Zeitschrift für Zukunftsentwicklung* c. folyóiratában jelent meg. A szerk.

hogy azon a teremtés históriájának egy egész kis fejezete van leírva. Az örökkévalóság betűivel, s nem kell azt a föltevést forgatnod elmédben, hogy hátha vájjon, amit ez mesél, nem a képzelet szüleménye-e, mint az ember írott betűivel rótt mesék? El se kell hinned, ha én mesélem, hanem vizsgálád magad; és mentői tovább vizsgálod, te is csak mind csodásabb meséit olvasod belőle a valóságnak, az élet mesésen épült törvény-szerűségeinek.

Úgy-e a szárnyak színes hímpora a lehető legkisebb csekélység a te szemedben? Hogy az a por, a szárnyak sejtjeinek picis kiserkedt váladéka se volna mind egyrangú az Isten előtt, ki hinné? Hogy ott is előkelőek és kevésbé előkelőek, gazdagok és szegények volnának, hogy ott is a küzködés világa folyik, hogy ki kerüljön előbbre, ki szorul hátra, úgy-e alig elképzelhető?

Ép a lepkeszárnyon ennek az életnek bámulatos képe látszik. Ugyanaz folyik itt is, mint mindenütt, ahol Elet van. Csakhogy itt valami csodaszépen olvasható, ami egyebütt oly bonyolult, oly nehezen felismerhető. Ami egyebütt a legkomplicáltabb folyamat, az élet tömegében többé nem követhető viszontagság: mindaz itt egyetlen lapra rajzolódik, előtted kitarul. Életfolyamatoknak szemünk számára színtelen világa helyett, itt színes képek, rajzokba öltözik minden élet s világos, napsugaras csillogással mesél egyebütt rejtett dolgokat.

Egy aránylag fiatalon elhalt tudós, Eimer, akit Darwin után a legnagyobbak közt való emlegetni, a lepkeszárnyak rajzainak a tanulmányozására vetette magát. És pedig abból a célból, hogy valami rendet leljen abban, hogy mikép is keletkeznek itt módosulások. Az új tulajdonságok keletkezésének nagy kérdéséhez remélt itt tudást szerezni. Rövid életű állatkák; rövid időn számos nemzedékeiket lehet figyelemmel kísérni, s a fénykép-fölvételek minden módosításról határozott képet őriznek meg.

És Eimer évek hosszú során végzett lepketenyésztésénél azt tapasztalta, hogy a szárny lapjain módosulások, a rajzok s színfoltok eltolódásai mutatkoznak és pedig egész határozott rendben. A lepkeszárny szélén keletkezik valami rajz, színes folt vagy vonal és az a nemzedékek során mind húzódik beljebb, a szárny töve felé. Ilyen módon keletkezett keze alatt egyik lepkefajból egy másik, amelynek az átalakulása ott folyt le szeme előtt és fölvételek mutatták nemzedékről-nemzedékre a módosulást.

Mindig a szárny szélein keletkezett valami új tulajdonság és onnan növekedett befelé. Tökéletesen egybevágott ezzel a gyíkokon végzett tanulmánya, amidőn ezeken meg azt tapasztalta, hogy a gyík hátán mutatkozó rajzok is mindig a fark vége felől növekedtek mind előbbre.

Már most: mit mesél ez a különös tünemény? A szárnylapon is ugyanazt az életet kell elgondolnod, ami mindenütt folyik az eleven testben. A sejtek örökös módosulásoknak vannak kitéve. Minden új behatás valami csekélyke kis anyagi elváltozást idézhet elő bennök. Ezek közt az örökös módosulások közt támadhatnak olyanok, amelyek valaminő okból, legyen az ok bármi: a többi, a szomszédos sejtek munkájának, anyagcseréjének jobban megfelelnek. Valami olyan váladékot, terméket adnak, amely a többi sejtekkel való életfolyamatokat kedvezőbbé teszi, élénkíti. Nyomban élénkebb kémiai folyamatok indulnak meg ezekből, valamint ezekhez; élénkebb kémiai vonzások.

A mi társas életünkben is, mi emberek is folyton módosulunk. Mindnyájan naponta új gondolatokon, szándékokon rágódunk. Mennyi ostoba, haszontalan gondolat naponta! De ha valami gondolat, szándék, vagy épen annak megvalósult cselekvése, valami produktumunk valami hasznot hord magában a többiekre nézve, akikkel összeköttetésben állunk, úgy-e azonnal élénkebb lesz az összeköttetés, élénkebb vonzódások érvényesülnek?

Azok az „új tulajdonságok”! Mennyi gondot adtak természetbúvárló fejeknek. A nagy Darwin még azt mondta, hogy csak olyan új tulajdonságok keletkeznek, amik az életre hasznosak. A nagy apostolnak igaza volt, csak rosszul formulázta a dolgot.

Mert az csakugyan ismét valami természetfölötti hatalom közrejátszása volna, hogy ép csak a hasznos dolgokat választanák ki a teremtés, állatoknak, embereknek mennyei ajándéku. Ekkor jött a mester fényes tanítványa, mondván: — Bárminő új tulajdonság keletkezik, az kezdetben oly csekély dolog: egyetlen sejtnek egy parányi elváltozása. Ez még sem hasznot, sem kárt az állat szervezetére nem jelenthet. Egy utóbb leghasznosabbnak látszó új szerv is, keletkezése pillanatában hasznos még nem lehet.

Hanem nézzétek meg a lepkeszárnyaimat. Azon is keletkeznek, íme, mindenféle új tulajdonságok, amint hogy mindenféle rajz és új színfolt az. Kezdő pillanatukban egyetlen sejt

elváltozása. Honnan ered? Kétségtelenül valamely behatás folytán való módosulás. Amint hogy módosulások ekként mindenfélék keletkeznek, úgy amint mindenféle behatások támadnak. Már most a mindenféle módosulások közül némelyek gyarapodnak, növekednek. Melyek? A felelet a lepkeszárnyon van.

Amelyek beljebb húzódnak. Csak ezek oly módosulások, amelyek az állat életének háztartásába belekapcsolódtak. Hogy mi hasznuk van belőlük: ne is kutassuk. Lehet, hogy semmi egyéb, mint hogy ezek a sejtek olyan anyagokat szolgáltatnak a többinek az életfolyamata számára, amik alkalmasabbak nekik valami kémiai okból. A színek hímes játéka csak a mi optikánk.

A mester igazsága végső eredményében igazság. Csak nem formulázta még tökéletesen, amikor úgy mondta, hogy csak kedvező tulajdonságok keletkeznek.

Idáig Eimer.

Most építsünk ezen földi, emberi igazságot, de a teremtő igazsága, bölcsesége szerint valót.

Nemde naponta mennyi haszontalan gondolat, s közöttük egy-egy jó. A haszon nélkül valók ideig-óráig élnek, aztán szétfoszlanak. Ha gondolataink is színekben játszanának, talán rajtunk embereken is látszanék, hogy hogy terjed, növekszik ami azoknak is jó, akikkel együtt élünk. Színes foltocskák támadnának egy-egy jó gondolat, okos szándék, hasznos cselekvés körül. Mentől hasznosabb a többinek, annál jobban terjed az a szín, annál többen izgattatnak hasonló gondolat, szándék, cselekvéshez való módosulásra, színre. Egy bizonyos határig, amit az együttélők háztartási, gazdasági egyensúlya határoz meg.

Aztán látnók, hogy a hasznos gondolatnak, cselekvésnek egy-egy ilyen szivárványba átoptikázott foltja, amint növekszik és ahogy gyarapszik: úgy húzódik beljebb az életközösségbe. A cigány a falu szélén veti a vályogot, a téглаégető meg beljebb került a nagyváros életébe. Amaz törekeny, málló viskójának szűrkesége alatt vész el; emez meg száz és száz munkást takar a tetők vörös, sárga és füstölgő színfoltjai alatt.

De itt mégis bonyolultabb az, ami a lepkeszárnyon oly világos.

A lepkeszárnyon látod a pontot, hogy hová, merrefelé húzódnak a színes foltok: a szárnytő felé. Az az a pont, ahova minden élet egybekötődik és az a pont, ahonnan minden tápláltatik. Ott van az anyagiak forrása az egész szárnyásik számára, onnan jó a testtel való anyagcsere. Az a gyönyörű dolog a

lepkeszárnyon, hogy a sejtek egész társadalmi élete egy áttekinthető síkra és egyetlen pontra van vetítve.

Itt is, sok stréber hová tülekedik? Mind előbbre, mind beljebb: — az anyagiak bővebb forrásához, a szárnytőhöz. Mentől beljebb tolakszik, annál inkább olyanok tömegébe jut, akik már olyan munkát végeznek, ami aszerint vált mind fontosabbá a sejtvilág gazdasága számára, ahogy előbbre jutottak. Ép úgy, ahogy mi emberek is aszerint foglaljuk el helyünket az anyagiak forrásai körül, amennyire a világban való közreműködésünk fontos.

Hanem azért nehogy mindenki azt higgye, aki ma előkelő és az anyagiak bő forrásánál ül, hogy ő ugyanezen címen ép oly hasznos tagja is a társadalomnak.

Mert látod felebarátom, van valami, amit úgy hívnak a fiziológiában, hogy hipertrófia. Bizonyos beteges alapon túltengése keletkezik valamelyes sejtek táplálásának. Valamiképp anyagcsere-zavar támadt valahol, a rendes folyamatok fennakadtak, munka nem végződik, csak anyagok torlódnak fel. A test háztartása addig ameddig kibírja ezt, de mind veszteség az életműködésben.

A beteges rész növekszik ugyan, szinte pompásan hízik, de a test rovására. Munkát nem végez, de azért valamely egykor, tevékenységénél, szerepénél fogva elfoglalt helyén bő tápláláshoz jut, ami most nem válik munkává. Természetesen az ilyen helyeket a test fel akarja bontani, magából kiküszöbölni. És ha az ilyen test betegnek érzi magát, ne csudáid. Azt se csudáid, ha nem tudja, mi a baja, csak panaszkodik. Ha nagyon rosszul van, fáj a feje, megzavarodik az esze, félrebeszél és azt kiáltja:

— Egyenlőséget!

Ne kiálts rá, hogy fogja be a száját, mert ő attól ép oly kevéssé fog meggyógyulni, mint ahogy kiabálásával nem tudja megmondani, hogy tulajdonkép mi is a baj.

Itt hiába a kuruzslás, mert amint sejted, ennek fiziológiája van.

Bárki valami újat kezd, legyen abban a legokosabb és leghasznosabb igazság, abban a pillanatban, amikor az keletkezik, alig több a semminél. A helye ott van a lepkeszárny legszélén. Mentői beljebb akarna jutni, a bővebb tápláltatás mannáihoz, annál mélyebben fekvő szervezett, rendezett kölcsönös életviszonyokat befolyásol az ily dolog, amely életviszonyok ha változnak, zavar támad azok általános testi összefüggései

között. Ha valami új képesség támad közöttünk, úgy-e mily nagy bizalmatlansággal fogadjuk? Mennyire nem akarjuk megzavartatni a már egyszer meglevő rendet. Mentől feljebb megyünk a ranglétrán, annál nagyobb a konzervativizmus és annál jobban elzárkózunk minden új dologtól, mert hisz annál szélesebb összefüggésekbe kerül valami zavaró, módosító elem. Mindenkinek előbb szélről kell érvényesülni. A lepkeszárny szélein is a leg-egyszerűbbek még a viszonylatok a nagy test életforgalmával szemben. Ha ott valami módosulás támad és le nem törik, úgy csak néhány közvetlenül környező sejt izgattatik általa. De ha aztán ez az izgatás, ez a módosítás valami olyant hoz, ami érték abban a forgalomban, ami a színes sejtegyéneket egymással együttes életfolyamatokba kapcsolja: nyomban megindul az a vonzás is, amely mindazok részéről támad, akiknek az életműködésére előnyt jelenthet amaz új dolog, amelynek izgató hatása tovább hatott. Megindul a vonzás és magába vonja a lepkeszárny széléről a hasznos módosulást: beljebb kerül. Szükség van rá, táplálni kell azt az életműködést, amely hozza. Ez a sejt is, az a sejt is részesülni akar benne. Kiki annyit vehet át, annyit hasznosíthat belőle magának, amennyit érte adhat. Akik közelebb vannak a szárnytőhöz, azokhoz bővebb forrása folyik az anyagiaknak, azok többet is adhatnak, azok jobban vonzhatják és az értékes új tulajdonság azokhoz húzódik, mind közelebb a szárnytőhöz, mind előbbre az anyagiak bővebb forrásához; — mind stréberék, akár az ember!

Nemde áttekinthető a kép: így teremtette Isten az egyenlőséget.

És az egyenlőségért való tülekedés zaját ha hallod, megértheted most, hogy ott nem isteni dologért folyik a küzdelem. Nem vagyunk az Isten előtt egyenlők, amint hogy még a lepkeszárnyon sem egyenlők, még azok a színes porszemek sem „Érték” szerint.

„Érték”, a század nagy, új, ostromló ereje. A forradalom többé nem az „Egyenlőség” harca, hanem az „Érték” viaskodása az értéktelenség ellen.

Az érték viaskodása: mint egykoron a harci érték tülekedett előre, úgy ma a termelő érték.

Kinek mennyit ér a termelő értéke, annyit ér az ember. Nem ahogy önmaga becsüli fel, hanem ahogy a többiek közt érvényesülni tud. Érték a tudás, a művészet is, minden hasznos munka. De a te értéked legyen. Te légy az érték!

És ne valamely, az ördög — már nem is az Isten — tudja, hogy támadt vagyoni hipertrófia, amibe beléfészkelted magad.

Ezeket bontja ma egy egész világ. Szélről mind beljebb kerülnek.

Kinek mennyi a termelő értéke, annyit ér.

Ezen kezdődik az új élet, a jövő biblíája!

Az „Egyenlőség” csak a nyomor és gazdagság emberi viaskodása. Hogy mit akar a Teremtő: meséltek róla a lepke-szárnnyak.

Méray-Horváth Károly.

